

Mācību satura sadalījums

Mācību priekšmets. Latviešu valoda.

Klase. 12. klase/2. kurss profesionālajā izglītībā (var arī 11. klasē)

Stundu skaits. 9

Nr.	Temati un apakštemati	Sasniedzamais rezultāts	Izmantojamie resursi	Vērtēšana
1.	Valoda mūsdienu informatīvajā telpā (9 stundas)			
1.1.	Valoda. Valodas funkcijas. Latviešu valoda multikulturālā sabiedrībā. Komunikācija. (2 st.)	Apzinās valodas lomas nozīmi un maiņu mūsdienās. (SK) Apzinās	Rakstu krājums „Valoda un politika” 1., 2. pielikums.	1. Interpunkcijas un ortogrāfijas normu ievērošana – i/ni 2.
1.2.	Informācijas uztveršana un nodošana. Informācijas pieraksts. Informācijas izvēle, izvērtēšana un apkopošana. (2 st.)	komunikācijas prasmju nozīmi mūsdienās. (SK) Novērtē, apkopo, strukturē sev nepieciešamo informāciju. (K) Mācās noformēt atsaucis, bibliogrāfiju atbilstīgi latviešu valodas normām un tradīcijām. (V)	3. pielikums	Ziņojums/referāts – ballēs. 3. Prezentācija – ballēs.
1.3.	Vārdnīcu, enciklopēdiju, uzzīņu literatūras un zinātniskās literatūras izmantošana informācijas iegūšanai. Bibliogrāfija un atsaucis. (2 st.)	Prot strādāt ar uzzīņu literatūru. (K) Mācās strādāt ar	4. pielikums	
1.4.	Jēdzieni un termini. Svešvārdi un internacionālismi. (1 st.) Diskusija.	zinātnisko literatūru. (K) Izmanto vārdnīcas terminu un jēdzienu skaidrošanai. (K)	5. pielikums 6. pielikums	
1.5.	Ziņojuma (referāts) par noteiktu tēmu sagatavošana. Prezentācija. (2 st.)	Uzstājas ar sagatavotu ziņojumu/ prezentāciju. (K)		

Pielikumi

1. pielikums

Darba lapa skolēniem

Par valodu...

2. Izlasi izteikumus par valodu! Pēc izvēles vienu no tiem komentē!
3. Izdomā un uzraksti savu atziņu par valodu!

„Valodas
robežas ir
manas pasaules
robežas.”
L.Vitgenšteins

„Visu, ko var pateikt,
var pateikt, skaidri.”
L.Vitgenšteins

„Ko mēs nevaram domāt, to mēs domāt
nevaram, tāpat kā mēs nevaram izteikt
neko, ko nevaram domāt.”
L.Vitgenšteins

„Valoda ir mūsu dzīve un važas.”

M. Kūle

Darba lapa skolēniem

1. Lasi tekstu un nosauc 2 būtiskās valodas funkcijas!
2. Izsaki viedokli, kādās vārdnīcās varētu meklēt izcelto vārdu skaidrojumus! Skaidro izceltos vārdus ar vārdnīcas palīdzību!

Valodas galvenās **funkcijas** ir vērtējamas filozofiskā aspektā. Valoda tiek lietota galvenokārt divās **sociālās sfērās**: 1) individuālās organizēšanas sfērā un 2) sociālās organizēšanas sfērā. **Indivīds** valodas izmantošanā parādās kā noteiktas sabiedrības loceklis.

Individuālās organizēšanas sfērā valoda funkcionē kā domāšanas un domu atspoguļošanas (formulēšanas) līdzeklis. Tā ir valodas **reprezentatīvā funkcija**. Tās uzdevums ir veidot valodas materiālo formu, lai izzinātu objektīvu īstenību un patiesību. Šajā procesā piedalās subjekts – valodas **producētājs**. Objekts ir īstenība, objektīvā realitāte.

Sociālās organizēšanas sfērā tiek iesaistīts subjekts, objekts un arī adresāts. Te var runāt par valodas pamatfunkcijām – saziņas līdzekļa un sociālās prakses organizēšanas funkciju; faktiski tā ir viena un tā pati funkcija no diviem redzes viedokļiem. Saziņas jeb komunikatīvā funkcija ir pati svarīgākā valodas funkcija sabiedrībā. Tās uzdevums ir nodrošināt sociālās attiecības. Saziņā piedalās subjekts, kas producē valodu, adresāts, uz ko tā ir vērsta, un objekts – tas, par ko ir runa. Subjekts ir aktīvs; tas tiecas aktivizēt adresātu sev (saviem uzskatiem) par labu.

4. Sameklē papildu informāciju par katru no funkcijām, ar ko tu varētu papildināt jau esošo informāciju. Pieraksti informācijas avotus!

Uzziņai

Atsauces

uz grāmatu

Zariņa, M. Rīt no rīta. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.911 lpp.

uz rakstu

Lasmane, K. Par valodu domājot. Rīgas Laiks, Nr.5, 2008.

uz interneta resursiem

Valsts valodas politikas pamatnostādnes. Izglītības ministrija, 2002 [skatīts 01.12.2004.].

Pieejams: www.izm.gov.lv

Darba lapa skolēniem

1. Iepazīsties ar piedāvātajiem interneta resursiem un uzraksti 1-2 teikumus, kādu informāciju tajos var atrast! (Var būt arī citas adreses, skolotājs pirms stundas tās pārbauda).

www.valoda.lv -

www.valoda.ailab.lv

www.letonika.lv -

www.clarin.lv –

2. Izvēlies vienu no interneta resursiem un sagatavo prezentāciju (ziņojumu) par to! Sagatavojot ziņojumu, izmantojiet uzziņu literatūru, lai noskaidrotu nezināmos terminus, jēdzienus, svešvārdus!

3. Noklausies klasesbiedru ziņojumus un uzraksti, ko esi uzzinājis un kā to vērtē uzzināto!

Sameklē vārdnīcās un ieraksti terminu skaidrojumus! Iesaisti katru terminu teikumā!

Termins/jēdziens	Skaidrojums	Vārds teikumā
Akustika		
Diskurss		
Morfoloģija		
Šķirklis		
Hibrīds		
Horizonts		
Monuments		
Komentārs		
Kontūra		
Internacionāls		
Reglaments		
Rondele		
Romantisms		

1. Izlasi tekstu un formulē tematu un problēmu!

Komerctelevīzijas – LNT un TV3 – draud aiziet no “Lattelecom” virszemes televīzijas bezmaksas pakas, ja izmaksu sadārdzinājuma dēļ nespēs izpildīt valodas **kvotas** prasības, kas noteiktas jaunajā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, piektdien vēsta laikraksta “Diena”.

Raidorganizāciju **asociācija**, kas pārstāv LNT un TV3 intereses, ir nosūtījusi vēstuli Valsts prezidentam Valdim Zatleram, aicinot likumu neizsludināt.

Likumā ierakstīts, ka 65% no visiem raidījumiem būs jābūt latviešu valodā, tāpat jānodrošina, lai vismaz 51% no visiem raidījumiem būtu Eiropas **audiovizuālie** darbi. Lai izpildītu šīs prasības, LNT un TV3 papildus nāktos tērēt no 20 līdz 50 tūkstošiem latu gadā.

“Valodas ierobežojumi Latvijas kanālos var novest pie tā, ka krievu skatītāji izvēlēsies tikai Krievijas kanālus,” laikrakstam uzsvērusi Raidorganizāciju asociācijas izpilddirektore Gunta Līdaka, uzsverot, ka LNT un TV3 iebilst, ka valodas kvota neattiecas uz pārējiem Latvijā raidošajiem kanāliem.

Ja LNT un TV3 pametīs “Lattelecom” bezmaksas pakas, bez maksas vairs būs redzami tikai abas Latvijas Televīzijas programmas. “Lattelecom” gan **skeptiski** vērtē iespēju, ka LNT un TV3 varētu pamest bezmaksas apraidi. Līgumi ar abām kompānijām ir spēkā līdz 2013.gada 31.decembrim.

2. Skaidro izceltos vārdus!

3. Izsaki savu viedokli par rakstā minēto problēmu!

6. pielikums

Darba lapa skolēniem

1. **Izlasi tekstu par Latgales kultūru! Skaidro pasvītrotos vārdus! Atrodi vārdus, kuru nozīmi nezini vai arī šaubies par to! Noskaidro nezināmo vārdu nozīmes!**
2. **Uzraksti 5 – 6 tēzes par pirmajiem trīs apakštematiem!**
3. **Izveido domu karti – plānu par 4. apakštematu!**
4. **Izveido prezentāciju (8 – 10 slīdi) par tematu „Latgales kultūra”!**
5. **Sagatavo ziņojumu/referāta daļu „Iedzīvotāju etniskais sastāvs un tā vēsturiskā izveide”**

Skolotājs, protams, var izmantot arī citus līdzīgus rakstus, jo informācija noveco un kļūst neaktuāla.

LATGALES KULTŪRA

Latgales reģions atrodas Latgales - Augšzemes (Augškurzemes, Sēlijas) kultūrvēsturiskajos apgabalos, kam raksturīga atšķirīga vēsture vairāku gadsimtu garumā. Kaimiņu – Vidzemes, Krievijas, Baltkrievijas un Lietuvas tuvums ietekmējis kultūrvides īpatnības. Latgalē ir visvairāk izteiktā multikulturālā vide, ko ļoti dziļi ietekmē reliģiskās tradīcijas.

1. Etniskā struktūra

Latgale vienmēr ir bijis reģions, kas ir bagāts ar dažādām kultūrām un valodām. Vēsturiski Latgale ir neviendabīgāka nekā valsts kopumā un citi reģioni. Kā liecina statistikas dati, 1998. gadā Latgalē latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā veidoja tikai ap 41%, kas ir zemāks nekā visā Latvijā (55,5%) un tādos vēsturiski latviskos rajonos kā Vidzemē (81,9%), Kurzemē (69,7%) un Zemgalē (68,3%) Kā redzams tabulā, vislielākā etniskā grupa Latgalē ir krievi (43%). Salīdzinot ar citiem reģioniem, Latgalē ir arī vislielākais poļu un baltkrievu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā.

Latvijas reģioni ir neviendabīgi arī pēc reliģiskajiem virzieniem. Piemēram, protestanti dzīvo galvenokārt Kurzemē, Vidzemē un Zemgalē, savukārt katoļi, pareizticīgie un vecticībnieki – Latgalē.

2. Pilsoņi un nepilsoņi

Pēdējos gados Latvijas sabiedrībā lielu aktualitāti ir ieguvis jautājums par pilsonības jautājumiem. Īpašu uztraukumu rada lielais skaits valstī dzīvojošo nepilsoņu skaits un lēnā naturalizācijas gaita. Lielākā daļa nepilsoņu dzīvo Rīgas reģionā. Savukārt Latgalē, lai gan tur ir liels cittautiešu īpatsvars, lielākā daļa iedzīvotāju (80,9%) ir LR pilsoņi. Kopumā šis radītājs ir vērtējams pozitīvi, jo pilsonība kā politiskā saikne ar valsti dod ne tikai drošības sajūtu, paver plašākas iespējas piedalīties sabiedrības politiskajā, sociālajā un ekonomiskajā dzīvē un ir viens no sociālās atstumtības novēršanas priekšnosacījumiem, bet ir arī iespēja, kā mazināt nacionālo attiecību spriedzi, jo pilsonības statuss variējas lielākoties atkarībā no tautības. Jāatzīmē, ka visnelabvēlīgākā situācija, kura ir saistīta ar nepilsoņu integrāciju Latgalē, ir Daugavpilī. Pēc statistikas datiem, ap 80% no visiem nepilsoņiem dzīvo lielajās pilsētās, jo tās visvairāk ietekmēja padomju laika imigrācija no PSRS. (*Sabiedrības integrācijas programma*). Arī Daugavpilī situācija ir līdzīga: LR pilsoņi tur veido tikai ap 65% no kopējā iedzīvotāju skaita, bijušās PSRS pilsoņi - 34% un citi nepilsoņi - 1,6%.

3. Latviešu valodas prasme un lietojums

Runājot par etniskajiem procesiem Latgalē, svarīgi ir pieskarties šā reģiona valodas situācijai. Mūsdienu sabiedrībā dažādu valodu zināšanas dod cilvēkiem lielākas izvēles iespējas, kas ir tautas attīstības pamatprincips. Savukārt vienotās valodas (valsts valodas)

zināšanas padara iespējamu komunikāciju un sadarbību starp dažādām etniskajām grupām, kas tieši ietekmē valsts vai reģiona attīstību kopumā. Ņemot vērā Latgales reģiona augsto multikulturālisma pakāpi, īpaša uzmanība jāpievērš iedzīvotāju latviešu valodas kā valsts valodas zināšanām, jo tās ir kļuvušas par svarīgu sabiedrības integrācijas priekšnosacījumu. Tāpat kā lielākajā daļā valstu, Latvijā latviešu valodas kā valsts valodas prasme ir viens no profesionālās kvalifikācijas kritērijiem; tās pārbaudījums ir obligāts naturalizācijas procedūrā, tā ir nepieciešama izglītības iegūšanai. Tādejādi, Latvijas iedzīvotāju labākas latviešu valodas zināšanas, kam tā nav dzimtā valoda, dod lielākas iespējas iesaistīties valsts dzīvē, veicinot etnisko saskaņu un sabiedrības integrāciju.

4. Kultūrvide

Latgale ir bijusi toleranta pret tik dažādām kultūrvidēm, ietekmējusies, bieži dzīvojuši paralēli un nesajaukusies. Šis kultūrmantojums nav īpaši pētīts, novērtēts un izmantots, tas ir vērtīgs ne tikai Latvijai, bet unikāls visā ZA Eiropā. Multikulturāla vide – vislabāk saglabājušās kultūras tradīcijas, kas attīstījušās savrupi katrai etniskajai grupai. Latgaliešu tradīcijas tiek saglabātas un koptas arī mūsdienās – folkloras kopas, etnogrāfiskie ansambļi visvairāk darbojas tieši Latgales reģionā. Caur gadsimtus ilgajai apspiestībai, drukas aizliegumam, latgalieši saglabājuši savu valodu, materiālo kultūru, mutvārdu daiļradi. Latgaliešu tautas dziesmas un dejas, keramikas tradīcijas kļuvušas par latviešu nacionālo vērtību un ieņēmot svarīgu vietu mūsdienu kultūras un ekonomiskajās aktivitātēs, rada stabilitāti cilvēku darbībā. Ārēji visvairāk tautas kultūra izpaužas materiālajā – arhitektūrā, arheoloģijā, mākslā, tradicionālajā apbūvē. Arhitektūras pieminekļu izvietojums ir samērā vienmērīgs, ar neredzamiem blīvumu Latgales centrālajā daļā un mazliet mazāku perifērijā, jo īpaši dienvidaustrumu, ziemeļu un ziemeļrietumu apgabalos. Latgales arhitektūras pieminekļi pārstāv laikmetu sākot no 13. gadsimta līdz pat 20. gadsimta 30. gadiem. Vairāk kā puse no Latgales pieminekļiem ir datējami līdz 19. gadsimta II pusei un 20. gadsimta sākumam. Viens no vecākajiem Latgales arhitektūras pieminekļiem ir Ludzas pilsdrupas. Latgales arhitektūras mantojumā galveno vietu ieņem katoļu baznīcas. Izcilākās no tām – Daugavpils Jezuītu, Pasienes, Aulejas, Dagdas, Krāslavas, Bukmuižas, Stoļerovas, Līksnas, Feimaņu, Viļānu Sv. Miķeļa, Rēzeknes Jēzus Sirds baznīcas, Aglonas Dievmātes katedrāle. Katoļu baznīcas ir vislabāk uzturētā Latgales arhitektūras mantojuma daļa. Visizcilākā no Latgales pareizticīgo baznīcām ir Borisa – Gļeba katedrāle Daugavpilī. Savdabīga ir Jersikas pareizticīgo baznīca. Vecākais vecticībnieku lūgšanas nams, kas saglabājies Latgalē, atrodas Puderovā (Rēzeknes raj.). Baznīcās saglabājusies lielākā mākslas pieminekļu daļa, kas ir

reliģijas atribūtiuntiek izmantoti procesijās – svētbildes, krucifiksi, skulptūras, altāra trauki. Šie darbi piesaista daudzus cilvēkus ne tikai ar savām mākslinieciskajām īpašībām, bet arī ar tiem piedēvētajām brīnumdarīšanas spējām. Vispazīstamākais, arī starptautiski, starp tādiem ir Aglonas bazilikas centrālā altāra svētbilde “Aglonas Dievmāte”. Daudzu Polijas tūristu uzmanību var piesaistīt pēc izcilā poļu mākslinieka Jana Matejko skicēm gleznotā Krāslavas baznīcas altārglezna “Sv. Ludvigs”. Baznīcās glabājas ievērojamu novada personu portreti (K.Plātera portrets Krāslavas baznīcā, Aglonas fundatoru Ievas un Justīna Šostovicku portreti Aglonas bazilikā), labāko Latgales amatnieku-podnieku skaistākie darbi (A.Paulāna, P.Vilcāna vāzes Feimaņu baznīcā), bagāto muižnieku dzimtu dāvētie dārgmetāla altāra trauki. Īpašu vietu Latgales kultūrvidē veido krucifiksi, kas padomju laikos nīdēti, tomēr ir saglabāti - tautas koka tēlniecības pieminekļi pie ceļiem, mājām, cilvēku pulcēšanās vietās. Katrs ir unikāls – tāpat kā cilvēks.

Muižas veido Latgales apdzīvojuma vēsturisko karkasu. Daļa no tām veidojušās 18-19 gadsimtā un ietver tradicionāli muižas apbūvi – kungu māju, kas bieži ir īstas pilis (Krāslavā – sienu gleznojumi, Preiļos, Kameņecā), kalpu mājas, zirgu staļļus, saimniecības ēkas. Muižu ietver parks un apstādījumi, bieži ir dīķi ar saliņu un zvēru dārzi, par ko liecina saglabājušās leģendas un nosaukumi (Lāča dārzs – Balvu muižā). Vēl viens kultūras piemērs ir pusmuiža (foļvarks), kas ietvēra līdzīgu apbūvi, tikai mazāku. Arī te veidojās parki, kas izceļas ar sugu dažādību. Tautas būvniecību pārstāv lauku sētas, kas mainījušās līdz ar saimniecisko kārtību un pārdzīvojušas citu būvniecības kultūru ietekmi. Līdz 20. gadu zemes reformai latgalieši pārsvarā dzīvoja sādžās, kuru apbūvi noteica cara laiku noteikumi. Pēc iziešanas viensētās daļēji saglabājās slēgtie pagalmi (dvori), kam apkārt augsts žogs, dzīvojamās telpas apvienojums ar kūti. Jaunie būvnoteikumi pamazām izjauc tradicionālo apbūvi, saimniecības ēku izvietojums kļūst brīvāks. Mājām bieži izplatīti dekoratīvie pakši, lieveņi, kokgriezumi, logu aizvirtņi. Arī pašlaik vēl atsevišķās vietās var sastapt tradicionālu latgaliešu apbūvi, kas ir muzeja eksponāta vērtā. Kā īpašu kultūrvides elementu jāmin kapi, memoriālie kompleksi, piemiņas vietas, kas izceļas ar savu kapu, pieminekļu arhitektūru. Īpaši daudz to ir saistībā ar 2. Pasaules karu – partizānu piemiņas vietas Balvu rajonā, kritušo karavīru kapi – Ludzas ansamblis, fašisma genocīda vietas – Ančupānu memoriāls. Simboliska, mākslinieciska, atsevišķos laikos – politiska nozīme ir Latgales Mārai kā vienotības, tautas gara simbolam. Vairums arheoloģijas objektu – pilskalnu, kulta vietu, senkapu – atrodas Latgales augstienes robežās. Nozīmīgākie ir: Daugavas senleja un Piedaugavas josla – Asotes, Jersikas, Dinaburgas – Novenes un iespējams Vecračinas pilskalns. Daugavas pilskalnu iedzīvotāji

pirmie iepazinās ar jaunākajiem sasniegumiem un pārmaiņām amatniecībā, kara tehnikā un arī ideoloģijā. Viņi bija tie, kas jauno informāciju pirmie uztvēra un novadīja tālāk iekšzemē. Šīm vietām ir liela vēsturiskā un simboliskā nozīmi kāda ir Daugavai latviešu tautas dzīvē. Trijstūris Aglona – Mākoņkalns – Skaista. Latgales augstienes gleznainākais un ezeriem bagātākais apgabals, vienlaikus te ir augstākā arheoloģijas pieminekļu koncentrācija. No daudziem pilskalniem paveras ļoti skaistas ainavas, piemēram; no Mākoņkalna, Madelānu pilskalna, Sauleskalna u.c. Lubāna ieplakas akmens laikmeta cilvēku apmetnes, kas ir lielākais tā laika arheoloģisko pieminekļu sakopojums ZA Eiropā.

Kultūratšķirības 17. - 18. gs.

Latviešu valoda	Latgaliešu valoda
Gotu alfabēts	Latīņu alfabēts
Tautskolas un laicīgā literatūra	Jezuītu, dominikāņu skolas un garīgā literatūra
Apmācības latviski, vāciski	Apmācības poliski, krieviski

Visa tā ietekmē pirmā iespīestā garīgā grāmata Latgalē nonāca 150 gadus vēlāk nekā Vidzemē. Atšķirībā no vāciešiem poļi tik stipri neinteresējās par vietējo cilvēku valodu un izglītošanu, un šo darbu veica garīdzniecība. Krievu iebrukumi, mēra epidēmijas, cilvēku migrācijas izpostīja, iztukšoja novadu, iepludināja ieceļotājus no Krievijas, Polijas un Vidzemes, tā pamazām veidojot multikulturālu vidi. Pēc Polijas 1. dalīšanas 1772. g. Latgali pievieno Krievijai, kur jau atrodas pārējās latviešu zemes, taču teritorija tiek administratīvi pakļauta krieviskām Iekšķrievijas guberņām. Rezultātā turpinājās kolonizācija, bet 19.gs. otrā pusē – rusifikācija.

Kultūratšķirības 19. gs. otrā pusē

Vidzeme	Latgale
Latviešu nācijas veidošanās	Rusifikācija un nacionālā apspīestība
Jaunlatviešu kustība	Atsevišķu garīdznieku centieni
Plaša latviešu literatūras attīstība	Atsevišķas ar roku rakstītas grāmatas latgaliski Latīņu burtu drukas aizliegums
Plašs latviešu skolu tīkls	Skolas tikai krievu valodā
Strauja sociālekonomiskā attīstība	Attīstība norit lēni atsevišķos centros

Dzimtbūšanu Latgalē atceļ 50 gadus vēlāk nekā Vidzemē. Pēc poļu nemieriem Latgalē tiek ieviests drukas aizliegums, kas aizsākušos kultūras un izglītības darbu un nacionālo atmodu aizkavē uz 40 gadiem. Neskatoties uz to, latgalieši bija saglabājuši savu valodu un kultūru, kurā nozīmīga loma bija katolicismam. Šajā laikā ir izveidojusies latviešu nācija,

noformējusies latviešu valoda bez latgaliešiem, kas ir 30% no latviešiem. 20. gadsimta sākumā pārnovadnieku interese un zināšanas par Latgali bija visai minimālas. Latvija Latgali atklāja tikai pateicoties Latgaļu atmodas darbiniekiem gadsimta sākumā. Pēc Rēzeknes 1917. g. latgaliešu kongresa 1919. g. Latgale apvienojas ar pārējiem novadiem. 20.-30. gados Latgalē notiek lielas sociālekonomiskās pārmaiņas – skolu tīkla attīstība, sādžu sistēmas likvidēšana, kultūras aktivitātes, kam bija pozitīva nozīme novada izaugsmē. No otras puses nepiepildījās latgaliešu centieni pēc kultūrautonomijas, valodas atzīšanas, bet lielā lauku pārpadzīvotība un zemā ekonomiskā bāze radīja darbaspēka migrāciju uz Vidzemi un Kurzemi, tādējādi padarot latgaliešus par kalpiem viņu pašu valstī ar atbilstošu attieksmi no pārnovadnieku puses, kas tika kultivēta arī pēc 2. Pasaules kara. Neskatoties uz ievērojamiem sasniegumiem novada attīstībā latgalieši saglabāja ievērojamas atpalcības iezīmes izglītības, kultūras, ekonomiskajos rādītājos, par ko liecina tā laika avoti. Kā negatīvu piemēru te var minēt latgaliešu toponīmu “latviskošana”, kas aizsākās Ulmaņa laikā un noveda pie vietvārdu sagrozīšanas un izkropļošanas, izsītot pamatu cilvēku attieksmei pret vietu, kas atstājusi ietekmi vēl tagad, kad tiek dotas iespējas lietot latgaliskās vietvārdu formas. Staļina represiju laikā tika iznīcināti gandrīz visi PSRS dzīvojošie latgalieši (ap 60000). Pēckara gados sākās otrais drukas aizliegums – tika pārtraukta periodikas un grāmatu izdošana latgaliski, vietā nāca latviešu vai krievu valoda. Sakarā ar mazo skolu slēgšanu, īpaši 1970. gados, un valsts lauku politiku no Latgales izbrauc puse no iedzīvotājiem, vietā ieplūst krievi un baltkrievi. Latgaliskās saknes ir ap 200000 citos novados dzīvojošiem latviešiem. Padomju periodā notiek strauja pilsētu attīstība, kas saistīta ar rūpniecības uzņēmumiem un pārsvarā iebraukušo darbaspēku. Īpaši strauji attīstās Daugavpils un Rēzekne, kas kļūst par nozīmīgiem centriem. Pēc neatkarības atjaunošanas sākas jauns kultūras atmodas periods, ko raksturo literatūras izdošana latgaliski, savas vēstures un kultūras apzināšanās, ārzemju latgaliešu mantojuma izpēte, ko turpina ekonomiskā pārstrukturizācija, kam raksturīga lielo uzņēmumu slēgšana, nodarbinātības struktūras izmaiņas, īpašuma formu maiņa ar tam sekojošu dzīves līmeņa vispārēju pazemināšanos, bezdarba un sociālo problēmu saasināšanos. Latgale pašlaik atrodas pārmaiņu krustcelēs.

Integrācijas politika Latvijā: daudzpusīga pieeja [03.06.2010]

Kopš Latvijas neatkarības atgūšanas 1991. gadā, integrācijas politika ir bijis viens no vadošajiem jautājumiem valsts iekšējās lietās. Piecdesmit padomju varas gadi ir atstājuši

spēcīgu ietekmi uz Latvijas sociālo, demogrāfisko un ekonomisko attīstību. Taču Latvija, ievērojot tiesiskumu, cilvēktiesības un starptautisko praksi sekmīgi risina šī mantojuma radītās problēmas.

Sabiedrības integrācija notiek, veiksmīgi sadarbojoties Latvijai ar starptautiskajām cilvēktiesību organizācijām. Latvija ir ratificējusi vairākus nozīmīgus cilvēktiesību dokumentus un, gatavojot likumprojektus, konsultējusies ar starptautisko cilvēktiesību ekspertiem. Tas ir palīdzējis panākt Latvijas likumdošanas un prakses pilnīgu atbilstību starptautiskajiem standartiem.

Sabiedrības integrācijas politikai ir liela nozīme, jo īpaši kopš Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts. Īstenojot stabilu un pamatotu politiku integrācijas un mazākumtautību jautājumos, Latvija ir pierādījusi savu spēju būt par uzticamu partneri, veidojot vienotu Eiropu.

Ir daudz piemēru, kas apliecina veiksmīgu sabiedrības integrāciju Latvijā. Tālāk ir aprakstīti būtiskākie notikumi un faktori integrācijas jomā.

Etniskais sastāvs un mazākumtautību kultūras identitātes veicināšana

Latvijas sabiedrība ir multietniska. Gadsimtu gaitā veidojās latviešu nācija, kurai līdzās pastāvēja vācbaltiešu, krievu, ebreju, poļu, kā arī igauņu un lietuviešu kopienas. Lielākajās pilsētās, sevišķi Rīgā, veidojās multikulturāla vide. Lai arī starp šeit dzīvojošām tautībām pastāvēja ekonomiskās un sociālās atšķirības, tās nekad nepārauga etniska rakstura konfliktos.

20. gadsimta 20. – 30. gados mazākumtautības (krievi, ebreji, vācbaltieši, baltkrievi, lietuvieši u.c.) Latvijā bija ceturtdaļa no iedzīvotājiem. Latvijas Republika garantēja mazākumtautībām kultūras autonomiju. Vairākas tautības bija pārstāvētas Saeimā ar nacionālo partiju deputātiem. Mazākumtautības aktīvi izmantoja tām garantētās iespējas dibināt nacionālās skolas, biedrības, organizācijas, kultūras iestādes, izdot presi dzimtajā valodā. No Eiropas valstīm tikai Latvija un Igaunija par valsts līdzekļiem plaši finansēja mazākumtautību izglītošanos dzimtajā valodā.

Pēc Otrā Pasaules kara Padomju Savienības politikas rezultātā Latvijas teritorijā gan brīvprātīgi, gan piespiedu kārtā iebruca aptuveni 1,5 miljoni cilvēku no dažādiem Padomju Savienības reģioniem. Aptuveni puse no tiem palika uz dzīvi Latvijā. Tas radīja būtiskas izmaiņas etniskajā situācijā. 1989. gadā latviešu skaits Latvijā bija sarucis līdz 52% (salīdzinājumā ar 1935. gadu, kad latviešu skaits bija 77%).

Atjaunojoties Latvijas valstiskumam 1991. gadā, tika atjaunotas arī pie minoritātēm piederošu personu tiesības un uzsākta PSRS laika ieceļotāju naturalizācija un integrācija Latvijas sabiedrībā. Sabiedrības integrācija izvirzījās Latvijas valdības prioritāšu priekšplānā.

Latvijas iedzīvotāji sadalījumā pēc nacionālā sastāva (saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra datiem uz 15.04.2010.)

Iedzīvotāji	%	Pilsoņi	%
--------------------	----------	----------------	----------

Latvieši	1 336 398	59,42	1 333 772	99,79
Krievi	618 841	27,52	366 684	59,25
Baltkrievi	80 067	3,56	31 157	38,91
Ukraiņi	55 406	2,46	18 119	32,70
Poļi	52 210	2,32	39 650	75,94
Lietuvieši	29 813	1,33	18 431	61,82
Ebreji	9 709	0,43	6363	65,54
Čigāni (romi)	8 579	0,38	8040	93,72
Vācieši	4 542	0,20	2227	49,03
Tatāri	2 746	0,12	824	30,01
Armēņi	2 711	0,12	1120	41,31
Igauņi	2 406	0,11	1449	60,22
Citi	45 516	~0.5	30 170	~43
Kopā	2 248 944	100,0	1 858 006	82,62

Latvijas Republikas Satversmē ir nostiprināts pamatprincips, ka personām, kas ir mazākumtautību pārstāvji, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Šī principa tālāka īstenošana noteikta 1991. gada likumā "Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju". Minētā likuma normas paredz, ka Latvijas Republikas valsts institūcijas sekmē materiālo apstākļu radīšanu Latvijas teritorijā dzīvojošo nacionālo un etnisko grupu izglītības, valodas un kultūras attīstībai, paredzot tam valsts budžetā noteiktas summas. Jau vairākus gadus sabiedrības integrācijas jomā tiek izstrādātas un sekmīgi īstenotas vairākas valsts programmas, ir izveidota sistēma valsts atbalsta sniegšanā mazākumtautībām un to nevalstiskajām organizācijām, lai saglabātu mazākumtautību kultūras mantojumu un identitāti, veicinātu toleranci un starpkultūru dialoga attīstību.

2000. gada Latvijas tautas skaitīšanas dati rāda, ka latviešu valoda ir dzimtā 58,2% iedzīvotāju. Par tādu to ir atzinuši 95,6% latviešu, 42,5% Latvijā dzīvojošu lietuviešu, 39,2% igauņu. Krievu par savu dzimto valodu uzskata 39,6% iedzīvotāju (tai skaitā 79,1% ebreju, 72,8% baltkrievu, 67,8% ukraiņu, 57,7% poļu).

Latviešu valodas prasmju līmenim sabiedrībā ir tendence uzlaboties, īpaši mazākumtautību jaunajā paaudzē. Statistikas dati liecina, ka 1990. gadu beigās apmēram 40% respondentu 15 līdz 34 gadu vecuma grupā ir atbildējuši, ka viņu latviešu valodas prasmes ir labas (var brīvi sazināties latviski), 2004. gadā 65%, bet 2008. gadā jau 73% respondentu šajā vecuma grupā uzskatīja, ka latviešu valoda ir apgūta labā līmenī. 2008. gadā bija vērojamas vēl vairākas pozitīvas tendences - paplašinājās latviešu valodas lietojums dažādās dzīves sfērās, it īpaši publiskajā telpā, kā arī labvēlīgāka kļuva mazākumtautību pārstāvju attieksme pret latviešu valodas lietojumu. No šāda viedokļa raugoties, pozitīvi vērtējami valsts valodas politikas īstenošanas rezultāti. Tai pašā laikā redzams, ka valsts valodas lietojums stabilizējas formālajā vidē, tur, kur tās lietošanu nosaka likums, taču situācijās, kad valodu izvēle ir paša indivīda rokās, priekšroka tiek dota dzimtajai valodai.

Kopš Latvijas neatkarības atgūšanas 1991. gadā, integrācijas politika ir bijis viens no vadošajiem jautājumiem valsts iekšējās lietās. Piecdesmit padomju varas gadi ir atstājuši spēcīgu ietekmi uz Latvijas sociālo, demogrāfisko un ekonomisko attīstību. Taču Latvija,

ievērojot tiesiskumu, cilvēktiesības un starptautisko praksi sekmīgi risina šī mantojuma radītās problēmas.

Sabiedrības integrācija notiek, veiksmīgi sadarbojoties Latvijai ar starptautiskajām cilvēktiesību organizācijām. Latvija ir ratificējusi vairākus nozīmīgus cilvēktiesību dokumentus un, gatavojot likumprojektus, konsultējusies ar starptautisko cilvēktiesību ekspertiem. Tas ir palīdzējis panākt Latvijas likumdošanas un prakses pilnīgu atbilstību starptautiskajiem standartiem.

Sabiedrības integrācijas politikai ir liela nozīme, jo īpaši kopš Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts. Īstenojot stabilu un pamatotu politiku integrācijas un mazākumtautību jautājumos, Latvija ir pierādījusi savu spēju būt par uzticamu partneri, veidojot vienotu Eiropu.

Ir daudz piemēru, kas apliecina veiksmīgu sabiedrības integrāciju Latvijā. Tālāk ir aprakstīti būtiskākie notikumi un faktori integrācijas jomā.

Etniskais sastāvs un mazākumtautību kultūras identitātes veicināšana

Latvijas sabiedrība ir multi-etniska. Gadsimtu gaitā veidojās latviešu nācija, kurai līdzās pastāvēja vācbaltiešu, krievu, ebreju, poļu, kā arī igauņu un lietuviešu kopienas. Lielākajās pilsētās, sevišķi Rīgā, veidojās multikulturāla vide. Lai arī starp šeit dzīvojošām tautībām pastāvēja ekonomiskās un sociālās atšķirības, tās nekad nepārauga etniska rakstura konfliktos.

20. gadsimta 20. – 30. gados mazākumtautības (krievi, ebreji, vācbaltieši, baltkrievi, lietuvieši u.c.) Latvijā bija ceturtdaļa no iedzīvotājiem. Latvijas Republika garantēja mazākumtautībām kultūras autonomiju. Vairākas tautības bija pārstāvētas Saeimā ar nacionālo partiju deputātiem. Mazākumtautības aktīvi izmantoja tām garantētās iespējas dibināt nacionālās skolas, biedrības, organizācijas, kultūras iestādes, izdot presi dzimtajā valodā. No Eiropas valstīm tikai Latvija un Igaunija par valsts līdzekļiem plaši finansēja mazākumtautību izglītošanos dzimtajā valodā.

Pēc Otrā Pasaules kara Padomju Savienības politikas rezultātā Latvijas teritorijā gan brīvprātīgi, gan piespiedu kārtā iebrāuca aptuveni 1,5 miljons cilvēku no dažādiem Padomju Savienības reģioniem. Aptuveni puse no tiem palika uz dzīvi Latvijā. Tas radīja būtiskas izmaiņas etniskajā situācijā. 1989. gadā latviešu skaits Latvijā bija sarucis līdz 52% (salīdzinājumā ar 1935. gadu, kad latviešu skaits bija 77%).

Atjaunojoties Latvijas valstiskumam 1991. gadā, tika atjaunotas arī pie minoritātēm piederošu personu tiesības un uzsākta PSRS laika ieceļotāju naturalizācija un integrācija Latvijas sabiedrībā. Sabiedrības integrācija izvirzījās Latvijas valdības prioritāšu priekšplānā.

Latvijas iedzīvotāji sadalījumā pēc nacionālā sastāva (saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra datiem uz 15.04.2010.)

	Iedzīvotāji	%	Pilsoņi	%
Latvieši	1 336 398	59,42	1 333 772	99,79

Krievi	618 841	27,52	366 684	59,25
Baltkrievi	80 067	3,56	31 157	38,91
Ukraiņi	55 406	2,46	18 119	32,70
Poļi	52 210	2,32	39 650	75,94
Lietuvieši	29 813	1,33	18 431	61,82
Ebreji	9 709	0,43	6363	65,54
Čigāni (romi)	8 579	0,38	8040	93,72
Vācieši	4 542	0,20	2227	49,03
Tatāri	2 746	0,12	824	30,01
Armēņi	2 711	0,12	1120	41,31
Igauņi	2 406	0,11	1449	60,22
Citi	45 516	~0.5	30 170	~43
Kopā	2 248 944	100,0	1 858 006	82,62

Latvijas Republikas Satversmē ir nostiprināts pamatprincips, ka personām, kas ir mazākumtautību pārstāvji, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Šī principa tālāka īstenošana noteikta 1991. gada likumā "Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju". Minētā likuma normas paredz, ka Latvijas Republikas valsts institūcijas sekmē materiālo apstākļu radīšanu Latvijas teritorijā dzīvojošo nacionālo un etnisko grupu izglītības, valodas un kultūras attīstībai, paredzot tam valsts budžetā noteiktas summas. Jau vairākus gadus sabiedrības integrācijas jomā tiek izstrādātas un sekmīgi īstenotas vairākas valsts programmas, ir izveidota sistēma valsts atbalsta sniegšanā mazākumtautībām un to nevalstiskajām organizācijām, lai saglabātu mazākumtautību kultūras mantojumu un identitāti, veicinātu toleranci un starpkultūru dialoga attīstību.

2000. gada Latvijas tautas skaitīšanas dati rāda, ka latviešu valoda ir dzimtā 58,2% iedzīvotāju. Par tādu to ir atzinuši 95,6% latviešu, 42,5% Latvijā dzīvojošu lietuviešu, 39,2% igauņu. Krievu par savu dzimto valodu uzskata 39,6% iedzīvotāju (tai skaitā 79,1% ebreju, 72,8% baltkrievu, 67,8% ukraiņu, 57,7% poļu).

Latviešu valodas prasmju līmenim sabiedrībā ir tendence uzlaboties, īpaši mazākumtautību jaunajā paaudzē. Statistikas dati liecina, ka 1990. gadu beigās apmēram 40% respondentu 15 līdz 34 gadu vecuma grupā ir atbildējuši, ka viņu latviešu valodas prasmes ir labas (var brīvi sazināties latviski), 2004. gadā 65%, bet 2008. gadā jau 73% respondentu šajā vecuma grupā uzskatīja, ka latviešu valoda ir apgūta labā līmenī. 2008. gadā bija vērojamas vēl vairākas pozitīvas tendences - paplašinājās latviešu valodas lietojums dažādās dzīves sfērās, it īpaši publiskajā telpā, kā arī labvēlīgāka kļuva mazākumtautību pārstāvju attieksme pret latviešu valodas lietojumu. No šāda viedokļa raugoties, pozitīvi vērtējami valsts valodas politikas īstenošanas rezultāti. Tai pašā laikā redzams, ka valsts valodas lietojums stabilizējas formālajā vidē, tur, kur tās lietošanu nosaka likums, taču situācijās, kad valodu izvēle ir paša indivīda rokās, priekšroka tiek dota dzimtajai valodai.